

vati, Turek ne čaka. Nujmo, spojimo in odločimo se v imenu svete vere, v imenu drage domovine: vstavimo se popolnoma turški oblasti, na naših gorah ne smé Turek nič več nič imeti.“ (Dal. prih.)

Národne stvari.

Slava poštenemu Nemcu!

Res dobro dé človeku, ako med toliko psovanjem, ki ga po časnikih, kazinah in gostivnicah in družih cirkelnih trpeti more pravično zahtevanje narodov slovanskih, bere tako poštene in tehtne besede, kakor jih je na 696. strani prinesel 22. list dunajske „Reforme“. Tako-le se glasijo v izvorni besedi:

„Der Beschluss des Prager Landtages, dass die czechische Sprache an den Mittelschulen obligater Lehrgegenstand sein soll, hat wieder jenen Publizisten Stoff gegeben, welche ein Heldenthum zu üben wáhlen, wenn sie jede Bestrebung der nichtdeutschen Nationalitäten Oesterreichs in gemeiner und perfider Weise verhöhnen. Wir finden nicht Worte, um dieses unwürdige und schádliche Treiben einer Literatenclique zu verdammen, welche eine Begeisterung für das Deutschthum affektirt, ohne von dem echten Bewusstsein der deutschen Bildung durchdrungen zu sein. Es gehört aber zum Wesen und zum Beruf der deutschen Bildung, den geistigen Bestrebungen aller anderen Nationalitäten hold zu sein, und es liegt im Würdebewusstsein der deutschen Bildung, sich nicht vor jedem fremden Aufstreben kindisch und feig zu fürchten. Die deutsche Bildung wird wahrlich nichts verlieren, wenn neben ihr die slawische zur höchst möglichen Blüthe gelangt, wohl aber wird sie beschimpft dadurch, wenn angeblich in ihrem Namen die heiligsten Anliegen der andern Völker Oesterreichs verspottet werden. Und diese würdelosen Nationalitätsspötter geberden sich als „privilegirte österreichische Patrioten“, und werden wohl auch von diesem oder jenem kurzsichtigen und engherzigen Staatsmanne als solche anerkannt und gehätschelt, während doch selbstverständlich den Interessen Oesterreichs durch nichts so sehr geschadet wird, als durch dieses rastlose Schüren des Nationalhasses.“

Da te zlate besede razume vsak naših bravev, prestavimo jih v naš jezik, da vidijo, kakošen strašen razloček je med poštenim Nemcem in med brezvestnim nemškutarjem, in da, kakor je uni vse naše hvale in ljubezni vredni, je ta po pravici gnjusoba vsem. Tako-le se glasi gori navedeni nemški sestavek:

„Sklep praškega deželnega zbora, da česki (slovanski) jezik ima v vseh srednjih šolah biti predpisan nauk, je zopet na konja posadil vse tiste časnikarje, ki mislijo, da dopernašajo Bog vé kakošne junaške dela, ako vsako prizadevanje nenemških narodov surovo in brezvestno zasramujejo. Manjka nam besedi, da bi prekleli to nevredno in škodljivo počenjanje tiste drhali, ktera se dela navdušeno za nemštvo, pa še iskricice prave nemške omike v sebi nima. Bistvo in poklic nemške omike je to, da je prijazna duševnim prizadevam vseh družih narodov, in prav v tem se kaže zavest velike vrednosti nemške omike, da je ni strah, kakor otroka ali babo, ako se kak drug narod spravlja na kviško. Bogme! da nemška omika ne bode celó nič na zgubi, ako poleg nje se tudi slovanska razcveta kar največ more; — gotovo pa je nemški omiki na sramoto, ako se pod pretvezo njenega imena zametujejo svetinje družih narodov avstrijskih. In ti nesramni psovci družih narodov se vedéjo še kot „privilegirani avstrijski domoljubi“, in marsikter kratkoviden in malodušen državnik jih priznava za take in po naročji

nosi, čeravno je jasno samo po sebi, da blagru Avstrije nič ne škoduje bolj, kakor to neprenehano podpihovanje narodnega sovraštva.“

Deželni zbori.

Deželni zbor v Ljubljani.

V 20. seji (14. aprila) je prišlo na vrsto poročilo, kako bi se užitek dobival od tistega zaloga, kar ga ostane denarnici zemljišne odveze in kako naj se ravná s takimi obligacijami zemljiške odveze, ki so bile po borzni ceni izkupljene. Poročevalec dr. Zupan je rekel, da finančni odsek svetuje, naj bi se to storilo s tem, a) da bi se po borzni ceni kupovale najprvo obligacije kranjske, in kadar bi se te več ne mogle s pridom kupovati, naj bi se kupovale obligacije družih nemško-slovanskih dežel; b) izplačane obligacije kranjske zemljišne odveze naj bi se mu za zdaj ne uničile, ampak hranile kakor istina (kapital); c) obligacije, ktere so se do zdaj izplačale, naj sicer ostanejo uničene in iz kreditnih bukev izbrisane, toda od 1865. leta naj se zopet denó med tiste, ki imajo pri srečkanji (losanji) hoditi na vrsto; č) s zneski, kolikor jih po srečkanji pride na take obligacije, naj se tako ravná, kakor se ima ravnati z drugimi založnimi prebitki (ostanki); d) deželnemu odboru naj se naroči, da vse to dovrši. — Vladni zastopnik dr. Schöppel je govoril zoper drugi nasvet, in svetoval: „obligacije kranjske zemljiške osvoboditve, kolikor se jih izplača, naj bi se uničile, pa vendar naj bi se vdeleževale srečkanja, ki pride vsacega pol leta na vrsto.“ Njegov nasvet je najprvo podpiral poslanec baron Apfaltern, ker, kakor je potlej sam povedal, nasveta ni prav razumel; zoper nasvet vladnega zastopnika so govorili poslanci pl. dr. Wurzbach, Krommer in dr. Zupan, in posebno so odbijali njegovo trditev, da bi se namreč od shranjenih obligacij moral plačevati pridobitni davek (einkommensteuer). Potem je baron Apfaltern s pl. dr. Wurzbachom le toliko pre naredil odsekov nasvèt, da bi bil razumljivejši in sicer tako-le: „obligacije, ktere se imajo prihodnjič izplačati, naj se za zdaj ne uničijo, ampak ž njimi naj se ravná, kakor z denarnično lastnino.“ Poročevalec dr. Zupan se temu popravku ni upiral, ker so le besede drugačne, a stvar je ostala, kakor je bila. Zbornica ga je potrdila, kakor tudi vse druge nasvete finančnega odseka. — Na to je prišel v sejo cesarski namestnik Nj. excellencija baron Schloissnigg, in odgovoril vprašanju, ktero je bil 18. dan marca podal v svojem in v imenu mnogo družih poslancev g. grof Anton Auersperg. Cesarski namestnik je najprvo po hitropisnih poročilih dokazoval, da je vladni zastopnik vselej odsvetoval tiste paragrafe, zarad kterih sklepi deželnega zbora niso dobili najviše potrditve, in sicer zato ne, ker v jako važnih rečéh zbornica vladnega zastopnika ni hotela poslušati, in rekel je, da torej ne misli nič storiti, da bi se te reči predrugačile, pa da zbornica tudi ni prav razumela, kaj so cesarskega namestnika dolžnosti do ministerstva in kaj do deželnega zbora, a cesarskemu namestništvu da so te dolžnosti popolnoma jasne. — Potem pride na vrsto poročilo o nekterih naredbah v mestni bólnici. Deželni odbor je po poročevalcu dr. Zupanu svetoval, naj slavna zbornica sklene, da se potrdijo te-le naredbe: 1) stranske stopnice za 1033 gold. 80 kr. stroškov; 2) še en vodnjak za 803 gld. 13 kr. stroškov; 3) pečnica (brennkammer) za 250 gold. stroškov; 4) sušilnica za 480 gld. stroškov; 5) kopališče za 600 gld. stroškov, in sicer da se mora vse to pripraviti po narujenem črteži in prevdarku, deželni odbor pa naj zbor-

nici položi natanjčni račun z dotičnimi spričevali, da je resničen, kadar bode vse to dovršeno. Zoper te nasvete je zopet poslanec Brolich govoril, al zopet brez vspeha; zbornica je odobrila vse predloge. — Potem je poročal prošnji odsek, in sicer, da je senožeška občina prosila, naj bi se okrajni denarnici dalo 2000 gold. iz deželne zaklada, in da bi urémska cesta bila po sedaj deželna cesta. Teh 2000 gold. zbornica ni dovolila, in zarad ceste je naročila deželnemu odboru, naj ta reč pride na vrsto, kadar bode v zbornici govorjenje o novem cestnem zakonu. Prošnja fužinarjev in mnozih obrtnikov kranjske dežele zarad colne in trgovinske zveze našega cesarstva s prusko državo se je odgovorilo, da se deželnemu odboru naroča, naj državne vlade prosí, da ne bi te zveze sklepala, predno se presodijo trgovinskih zbornic misli o črteži colne tarife, danem 18. novembra 1863. leta, in predno pové državni zbor, kaj se njemu zdí o tem trgovinsko-političnem vprašanji. — Naposled je še g. Krommer poročal o nasvetu poslanca Guttmana, da bi se namreč osnovala deželna zavarovalnica zoper ogenj rekoč, da ni gotovih dokazov, da bi ta naprava bila zares potrebna, in da tudi tej reči ni še dovolj gradiva za posvetovanje in sklepanje v letošnjem zboru. Poslanec Zagorec (slovenski) opomni, naj bi se ta reč vsaj drugo leto v zbornici pretresala, in do tačas naj se tudi dobé pravila enacih naprav iz družih dežel.

Dopisi.

V Gorici 31. maja. X. — Eppur si muove..... Sinoči smo imeli v čitavnici prelepo besedo s plesom. Kar se besede tiče, morajo tudi natolcovavci in tresoglavci priznati, da lepše (zvon lanske vélike, 12. julija) nismo še imeli. Razun 6 prav primerno vpletenih pesem, ki jih je domači zbor dobro pel, in med kterimi se je „Sabljenka“ najbolj odlikovala, je kazal umno vredjeni program še dva inštrumentalna kvintêta, 2 kosa na glasoviru (na 4 in na 6 rok), govor literarno-historičen in 2 deklamacii. Kvintêt je bil za čitavnico nekaj novega. Veljava in slava g. godcev, ki so toliko pripomogli, da smemo to besedo v prvo vrsto staviti, nam je bila že popred znana, al sinoči so menda sami sebe prekosili. Godba na glasoviru je bila taka, kakoršne gré od slavnoznanih umetnic, gospodičin Budalovih, pričakovati. Pridružila se jima je to pot v prvo gospodičina Aneta Giroviceva, in skazala se jima enakorodnico v prelepi tej umetnosti. — Al, kar je čitavnici pravi značaj vtiskavalo, bil je govorski razdelek. Profesor gimnazijski, gospod Janko Pajk, je govoril o Preširnu, primerjaje ga italijanskemu pesniku Francetu Petrarka-tu. Originalni, tukajšnjemu občinstvu prav pristojni ta predmet se je vdajal, kakor vosek, jasni, gladki, simpatici njegovi besedi, s katero se je neznancem gotovo ravno tako prikupil, kakor zvedencem s tem, da je izvrstno osnovano nalogo spretno in znanstveno izpeljal. *) Bolj proti zadnjemu ste prišli deklamacii na vrsto. „Novicam“ že znana gospodičina Rozina Makoviceva iz Ajdovščine — deklamovavka, vsa pripravna celó za javen oder — nas je počastila s Koseskovim samogovorom (slovóje-manjem) iz „Device orleanske“. Kar je njenemu deklamovanju nek poseben mik podajalo, bilo je to, da ima, gledé glasú in vedénja sploh, nekaj možatega, nekaj — rekel bi — prav Jovaninega na sebi. Mislili smo si: kakošno zrkalo je to izobraženo dekle tistim našim mestnim „cimperlih-ovkam“ ki jim ni za družega

mar, kot za lišp in ples. Vreden tovarš vrli tej gostinji iz Ajdovščine je bil gosp. Ernest Klavžar iz Ročina. Deklamoval je krasno „Ljudmilo“ Vilhar-jevo. Sklenila se je besede z „Naprej zastava slave“, ki so ga godci spremljali. — To je kratek obris veselice, za katero moramo marljivemu našemu odboru toliko hvaležnejši biti, kolikor težavniša mu, gledé na specifične tukajšnje okolinosti, ki so le same sebi vatal in vaga, naloga njegova prihaja. Ne dá se tajiti, da — z ozirom na naše socijalne razmere — je čitavnično vodstvo slovensko ladjico do sedaj dobro krmilo, da se ni ne v Scilinih vrtincih presiljene narodne ali jeziške izklenivnosti, ne v krnicah Karibdinih potopila, to je, da je ni ptuji element zalil. Davno že bi se nam bila potopila ali razbila, ako bi naši krmivci, kakor se jim tû pa tam očita, ne bili umno jadrati znali. — V karakteristiko čitavničnih razmer naj dodam še nekaj. Kakor jez reči poznam in razumem, zdá tukaj v Gorici več „nimbus“ kot jedro. Bodimo, kakoršni koli, da le na zvonaj imponujemo, smemo trditi, da slovenstvo pospešujemo. Ker se stareji naš rod sploh spreobrniti ali prepodobiti ne dá; ker je kvas prave slovenske inteligencije ta čas (v čitavnici) še preslab in ne more, kakor bi bilo želeti, vsega plehkega testá prekisati, bodimo zadovoljni s tem, da smo, da živimo, da se shajamo in beremo; da nas Neslovenci spoštujejo; da nas nasprotniki naši, ki bi nas, ako bi mogli, radi v žlici vode utopili, na „znanje“ jemljejo, ter za čvrsto in kompaktno narodno-politiško stranko imajo, za stranko, ki neki celó njim vodo moti, njih napredovanje zadržuje, in kaj vem kaj še. Da inostranci od nas tako mislijo, v tem smislu v časnike („Tempo“) pišejo, je to znamenje moči naše in veljave. Da smo nekterim trn v pëti, da okoli nas brenčijo in nas pikajo, vse to je dobro znamenje in nam na čast; saj menda ni najslabše to, česar se ose in sršeni dotikajo. Predrzmem se torej trditi, da našim someščanom nasproti je že obstanek čitavnice sam ob sebi (zraven 3 družih društev) ter lesk imena njenega znamenit kapital, ki slovenstvu gotovih obresti donaša. — Kar se veselic, besed, tiče, je moja misel ta, da ali kaj dostojnega impozantnega, kar tudi neslovenskim družinam in našim mlačnežem imponuje, ali pa nič. Ena sama taka beseda, kakor sinočna, je več vredna, kot sto tistih „primitivnih“ besedic, pri kterih se kočljivi poslušavci le muzajo in mrdajo. — Kakošen je sedanji stan slovenstva po Goriškem zunaj čitavnice, povem drugikrat, kadar se mi prilóžnost ponudi.

Iz Ptuja na Štajarskem 1. junija. Ker so pravila ptujske čitavnice 21. maja t. l. končno vladno potrjenje dobile, se pozivljajo po §. 13 družb. pravil in po pomenu omenjenega potrjenja vsi članovi v veliko skupščino, ktera bode v hramu b. 42 v gosposki ulici 23. dne tega mesca ob 10. uri predpóldne. Postavljene so na dnevni red sledeče reči: Nagovor ravnateljjev, — tajnikov pregled vseh opravil in stanja — čitavničnega, — blagajnikov račun preteklega leta, — konečno volitev novega odbora. Po sklepu odborovem platijo članovi svoje dotične zneske pričénši od 1. junija 1864 pri blagajniku gosp. Wracfeld-u, trgovcu v Ptuju. Ravnatelj.

Od sv. Ane v slov. Goricah 1. rožnika. — m — Preteklo nedeljo je bil pri nas pomenljiv den. Položil se je temeljni kamen za šolsko poslopje. Zbralo se je mladih in starih ljudi vse polno; celó otroke so matere s seboj prinesle, naj bi si pomnili, kadaj se je stavila ona hiša, v kteri si v dnevih prihodnjih mladina cele fare ima nabirati dušnega blaga vednosti in kreposti. Dekleta so bile opletene, možari pa so oznanjali, da se v fari nekaj posebnega godí. Gosp. dekan Tutek sami

*) Celi govor natisnjemo v prihodnjem listu. Hvala!